

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1095853/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הראשון לציון הרב יצחק יוסף – נשיא, הרב יעקב זמיר, הרב יצחק אלמליח

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד גילה נפתלין)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י אפוטרופוס לדין טו"ר בנימין כהן)

הנדון: כתובה ב'מורדת' מחמת מחלת נפש וכשהבעל טרם קיים פו"ר ואין סיכוי לשלו"ב

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק דין בית הדין האזורי מיום ו' בטבת תשע"ז (4.1.17) שבו נכתב:

בתאריך ז' בשבט תשע"ו ניתן פסק דין לגירושין בין הצדדים.

אין ספק שהאישה זכאית לכתובה, ובפסק הדין צוין שהאיש מקבל עליו את קביעת בית הדין.

הסכום הנקוב בכתובה הוא מאתיים זוז ומאתיים זקוקים כסף.

על פי נוסח הכתובה (נחלת שבעה) ועל פי הדרישה (אבן העזר סימן סו) והבית שמואל (שם ס"ק טו, ודלא כב"ח שם), מאתיים הזקוקים אינם כוללים את המאתיים זוז, אלא נוספים עליהם.

באשר להערכת שווי הנ"ל בימינו, מאתיים זוז, לאשכנזים הנוהגים כדעת הרמ"א (אבן העזר סו, ו) הם 960 גרם כסף טהור.

לגבי הערכת מאתיים הזקוקים נאמרו בפוסקים האחרונים כמה דעות – החל ב"ק"ג כסף טהור.

במקרה זה מדובר בבני זוג מקהילת חב"ד. לאחר בירור שנעשה על מנהגי חב"ד בעניין שיעורי הסכומים הנקובים בכתובה, עלה כי בקהילה זו קיים נוהג של קביעת מאתיים זקוקים על פי שיטת הגר"ח נאה זצ"ל, וכפי הנכתב בספרו שיעורי תורה (פרק ג סעיף מד, עמוד רצו) – בשיעור של 3,846 גרם כסף טהור.

אם כן, מאתיים זקוקים ומאתיים זוז יחד הם 4,806 גרם כסף טהור.

לפי בדיקתנו, השער העדכני (כולל מע"מ) הוא 2.3 ש"ח לגרם כסף, ובהתאם לכך, הסכום הכללי בגין הכתובה הוא 11,054 ש"ח.

לאור האמור מחליט בית הדין: על האיש לשלם לאישה סך 11,054 ש"ח בתוך שלושים יום.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

רקע עובדתי ותמצית ההליכים המשפטיים הרלוונטיים

הצדדים נישאו לפני כשלוש שנים, נישואין ראשונים לשניהם, והתגרשו לפני כשנה. אין לצדדים ילדים משותפים.

ההליכים בבית הדין הרבני החלו לפני כשנה ומחצה עת הגישו הצדדים בקשה משותפת לגירושין. ביום ט' במרחשוון תשע"ו (22.10.15) התקיים דיון בבקשה. בדיון לא הייתה מחלוקת על כך שהצדדים צריכים להתגרש, אלא על חלוקת הרכוש וזכויות הצדדים. הבעל הציע שישלם סכום כולל עבור הרכוש. האישה ביקשה לברר מה הן זכויותיה. בהחלטה מאותו יום החליט בית הדין שהתיק יישאר פתוח שלושה חודשים שבהם הצדדים יערכו הסכם חדש לאחר שיבררו את זכויותיהם. בדיון הבא, כתב בית הדין, יופיעו הצדדים בלוויית מייצג או בן משפחה.

ביום ז' בכסלו תשע"ו (19.11.15) הגיש הבעל תביעת גירושין. ביום כ"ט בטבת תשע"ו (10.1.16) התקיים דיון בתביעת הגירושין.

ביום א' בשבט תשע"ו (11.1.16) ניתן פסק דין שעל הצדדים להתגרש. בנימוקי פסק הדין יש תיאור של מצב היחסים בין הצדדים ומצבה של האישה, בין היתר על סמך מסמכים שונים שהוגשו לתיק ובכלל זה מכתבו של הרב אשכנזי – רב היישוב כפר חב"ד. מסקנת בית הדין בפרק העובדתי הייתה שאין תוחלת לחיי הנישואין ושיש הבנה של הצדדים שעליהם להתגרש. ובפרק ההלכתי המעורפל קמעא, קבע בית הדין כמה קביעות שיש להן נפקות הלכתית: שהאישה מסרבת לקיים חיי אישות, שאין סיכוי לשלום בית ושהבעל טרם קיים מצוות פרייה ורבייה.

בעניין הכתובה ופיצויי גירושין כתב בית הדין ככהאי לישנא:

באשר לכתובתה הצהיר הבעל ובא כוחו כי הכתובה היא כפי נוסח חב"ד – מאתיים זקוקים כסף, והוא מסכים לכל פסיקה של בית הדין בעניין הכתובה. הבעל נקב בסכום כסף של עשרת אלפים ש"ח שהוא מוכן לפצות בו את האישה כדי שתשתף פעולה להסדיר את הגט. יש לציין כי הסכמתו הייתה כפופה לסידור הגט לאלתר.

מועד לסידור גט נקבע ליום כ"א בשבט תשע"ו (31.1.16).

עם קבלת פסק הדין פתחה האישה בכמה הליכים: ביום ז' בשבט תשע"ו (17.1.16) הגישה האישה בקשה לעיון חוזר בפסק הדין ובקשה להזמנת עדים, ביום י"א בשבט תשע"ו (21.1.16) הגישה האישה תביעה למזונות אישה.

האישה לא הופיעה לסידור הגט, ובו ביום הגיש הבעל בקשה להיתר נישואין.

ביום כ"ב בשבט תשע"ו (1.2.16) החליט בית הדין לדחות את בקשת האישה לעיון חוזר בפסק הדין, והפנה את האישה לשטוח את טענותיה בפני בית הדין הגדול. מאידך גיסא קבע שבמועד שנקבע לדיון בבקשת הבעל להיתר נישואין, תידון תביעת האישה למזונות ויזומן הרב אשכנזי לעדות.

יש בהחלטה זו סתירה פנימית שכן לאחר שבית הדין קבע בפסק הדין שעל הצדדים להתגרש, מה מקום יש לדון במזונותיה (באותה עת טרם הגישה האישה תביעת כתובה) ומה טעם יש להזמין את הרב אשכנזי לעדות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ייתכן שבאותה עת בית הדין הסתפק אם העילות לחייב את האישה בגט, הן עילות להפסד כתובה ומזונות. להלן נרחיב בעניין זה. וכבר כעת נאמר, שהדיון הוא אם היעדר חיי אישות ואובדן הסיכוי לשלום בית אצל בני הזוג, הם כתוצאה מהחלטה של האישה או ממצבה האישי הקשה.

לדיון שהתקיים ביום כ"ו באדר א' תשע"ו (6.3.16), לא הופיעה האישה, וכמותה גם הרב אשכנזי, שלדברי הבעל ידע שהאישה אינה מתכוונת להופיע ולכן לא הטריח את עצמו לבית הדין. הבעל הגיש לבית הדין מסמכים שונים המעידים לכאורה כי האישה אינה כשירה משפטית, ויש למנות לה אפוטרופוס לדין שייצגה.

בו ביום החליט בית הדין לקבוע מועד נוסף לדין, ולהזמין את האישה בצו הבאה עם שחרור בערבות.

גם לדיון הנוסף שהתקיים ביום י"ב באדר ב' תשע"ו (22.3.16) לא הופיעה האישה. הבעל מסר שבגלל מצבה הנפשי אושפזה האישה בצו של בית המשפט. בית הדין הבהיר לבעל שלאור מצבה של האישה יש למנות לה אפוטרופוס לדין. הבעל אף הסכים לשלם את שכר טרחתו. בית הדין נתן כמה החלטות בענין מינוי האפוטרופוס ושכר טרחתו – ביום הדיון ובימים: כ"ג באייר תשע"ו (31.5.16); כ"ט באייר תשע"ו (6.6.16); ו' באב תשע"ו (10.8.16); ג' באלול תשע"ו (6.9.16). על ההחלטה האחרונה בסדרה, הוגש ערעור לבית הדין הגדול, וביום כ"ו במרחשוון תשע"ו (27.11.16) ניתן פסק דין הנותן תוקף להסכמת הצדדים בעניין.

במקביל, ביום כ"ח בסיוון תשע"ו (4.7.16), התקיים דיון נוסף בתביעת הגירושין. בית הדין הביא את הצדדים להסכמה לגירושין, ושלאחר הגירושין ידון בתביעת האישה לכתובה ופיצוי.

ביום י"ד בתמוז תשע"ו (20.7.16) הגישה האישה תביעת כתובה. ביום ז' במרחשוון תשע"ו (8.11.16) התקיים דיון ראשון בתביעת הכתובה שבו הופיע מייצג חדש מטעם האישה. דברי הצדדים בדיון חשובים מאוד, נעתיק חלק מהם:

בית הדין לבעל: האם היו יחסי אישות?

הבעל: היו יחסי אישות כשנה ומשהו, אחר כך הפסיקה ללכת למקווה.

בית הדין: כמה זמן הכרתם לפני החתונה?

הבעל: התחלנו להיפגש לאחר החגים של תשרי ונישאנו בחודש אדר.

בית הדין לאישה: אלו התעללויות עברת במהלך הנישואין?

האישה: הוא התחתן עם אישה נורמאלית הייתי מנהלת מעון ביד רמה. אני עשיתי אותו מלך, והוא עשה אותי סמרטוט. הוא לא התייחס אליי יפה, היה משפיל אותי. צעק עליי ברחוב לא פעם אחת סתם. זה היה פעם בירושלים ופעם בתל אביב, וגם כשהייתי פעם בחנות ורציתי לקנות משהו, הוא הסתכל עליי כמו לא יודעת מה. גם בטלפון היה צועק עליי, אבל אני לא יכולה להיזכר בזה.

הפסקתי ללכת למקווה לאחר שהרב שלו אמר לי לא ללכת. הוא היה אצלי בבית, וספרתי לו את הכול.

הלכתי פעם לטיפולים, וכמעט אופניים נתקלו בי, ואמר: "חבל שלא קרה לך משהו."

הוא העליל עלי שאני תקפתי אותו, ולקחו אותי למעצר בנווה תרצה, ולאחר ארבעה ימים שחררו אותי ואמרו לי שאני יכולה ללכת הביתה. ועוד פעם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוא הלך וסיפר עליי סיפורים, והיינו אצל השופט, ואמר לנו: כיוון שאנו דנים כבר בבית הדין, הוא לא מוכן לדון בזה.

במקרה שהיה בירושלים, הלכתי באזור שיש שם ערבים, והיו שם גם יהודים, והיה שם עץ אשוח ואמרתי לערבי אחד שאם לא ישתוק אני אחתוך לו את הלשון ולא פחדתי.

בית הדין: איך זה שהגעת לאשפוז?

האישה: קשה לי להמשיך.

הבעל: בכל בית יש ויכוחים. כבר בתחילת הנישואין כשהייתי מגיע מאוחר לאחר ערבית כשהייתי מדבר עם חבר, היא התקשרה אליי ואמרה לי: "איפה אתה ולמה אתה לא מגיע הביתה." אמרתי לחבר שלא על כל דבר אני עושה סיפור.

בעניין הטענה שלה על התעללויות, אני לא התעללתי בה.

בקשר למה שאמרה שצעקתי עליה בירושלים. הגברת ירדה לכביש ובא רכב וכמעט עלה עליה, ואז צעקתי לה "תזהרי", והיא אמרה למה צעקתי ושמותר לה לעבור, ואמרתי לה: "אם הוא ידרוס אותך, מה זה יעזור שמותר לך לרדת לכביש?" וזה האירוע שאני מודה שצעקתי עליה. אבל בבית החיים התנהלו כמו כל בני זוג רגילים.

בעניין הטענה שלה שאני גרמתי לה בעיה נפשית – זה לא נכון. היה אירוע לפני הנישואין שהיא השתוללה והפכה ספרים באוהל של הרבי בחו"ל ועצרו אותה, וההורים שלה נסעו לשם והחזירו אותה לארץ.

היא גם הגיעה לבית אחיה ברחובות, והיו לה טענות על הגיסה שלה שלא חינוכו טוב את הבנות שלהם, וזרקו אותה משם.

היא פשוט טוענת שאני גרמתי לה לבעיות הנפשיות שלה. ולמעשה היו לה בעיות נפשיות עוד לפני הנישואין, הוויכוחים שהיו בינינו זה כמו כל בני זוג אחרים.

בא כוח האישה: כיוון שעלו פה טענות בקשר לאנשים אחרים, אני רוצה שיתקיים על זה דיון.

אני רוצה להוכיח שעד לנישואין האישה הייתה בריאה נפשית לחלוטין, והבעיות התחילו לאחר הנישואין.

האישה: כשהיינו בכותל הוא צעק עליי שהאוטובוס הגיע ועשה לי בושות בפני אלה שישבו בתחנה. ובקשר לסרטון – הוא הסריט אותו ואני שמתי מטאטא מול המצלמה, אבל לא שתקפתי אותו.

בקשר לעבודה שפיטרו אותי – העדיפו מישהי אחרת עם תואר. מה שהיה לי בחו"ל ובארץ, זה בגלל שלא התייחסו אליי יפה ולא נתנו לי חום, וגם מנהלת המעון לא התייחסה אליי יפה.

בעניין שווי הכתובה אמר בא כוח הבעל: "אני יודע שיש פסיקה של הרב אליעזרוב שהכתובה – מאתיים וזו ומאתיים זקוקים – זה 1,600 דולר."

מדברי הבעל נלמד שני דברים חשובים, שהבעל ידע קודם הנישואין שיש לאישה בעיה, אפילו בעיה חריפה, ושלמרות בעיותיה הצליחו הצדדים לקיים אורח חיים סביר עד המשבר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם האישה שטענה שהתנהגותו של הבעל גרמה לה למשבר, לא סיפרה על אירוע קשה כל כך שמצדיק את ההחרפה במצבה הנפשי.

בו ביום החליט בית הדין, על דעת הצדדים, שינוהל משא ומתן לפשרה. פשרה לא הייתה, ולאחר עקולי ופשווי ניתן פסק הדין נשוא הערעור.

טענות הצדדים

הבעל המערער טוען שבית הדין חייבו בכתובה, בין היתר על פי הסכמתו לקבל את הכרעת בית הדין בעניין, תוך שבית הדין מתעלם מכך שהסכמתו ניתנה בכפוף לכך שיסודר גט מיד – דבר שלא קרה בפועל, בגלל ההתדרדרות במצבה של האישה. הבעל מציין שביום סידור הגט, הסכימו הצדדים שלאחר הגירושין יתקיים דיון בכתובה ופיצויי גירושין, הרי שלא הייתה הסכמה על חיובו של הבעל בכתובה.

האישה לא השיבה להודעת הערעור, והגישה הודעות ובקשות מצידה שאינן שייכות להליך שלפנינו. למעשה הודעותיה של האשה, אינן שייכות להליך משפטי כל שהוא המתנהל כיום. אין אנו מקלים ראש חלילה בטענותיה של האישה שהן ברובד האישלימוסרי נגד הבעל וגורמים נוספים שלטענתה פגעו בה, אך אנו בית דין – גוף משפטי שאינו עוסק בעניינים אלו, בוודאי לאחר שהעניינים המשפטיים הוכרעו והצדדים התגרשו.

דיון

פסק הדין לגירושין המורה לצדדים להתגרש אינו מנומק כדבעי. הקביעות העובדתיות וההלכתיות מעורבות. ניתן להסיק מעיון בפסק הדין, שבית הדין החליט לחייב את הצדדים להתגרש על בסיס שלוש קביעות עובדתיות-הלכתיות: סירוב לחיי אישות, אובדן הסיכוי לשלום בית וחובתו של הבעל לקיים מצוות פרייה ורבייה. עם זאת, בית הדין לא שלל את זכותה של האישה לכתובה ואף ציין שהבעל הסכים לשלם את אשר ישית עליו בית הדין. בפסק הדין לגירושין נתן בית הדין תוקף להסכמת הצדדים שלאחר הגירושין ידון בתביעת הכתובה ופיצויי גירושין, כלומר שהטעמים שבפסק הדין לגירושין לא שללו לחלוטין את זכאותה של האישה לכתובה.

נבחן את הדברים.

העדר סיכוי לשלום בית אינו סיבה בפני עצמה להפסד הכתובה

הנימוק שאבד הסיכוי לשלום בית: גם לדעת כמה מחשובי הדיינים שסוברים שאובדן הסיכוי לשלום מבסס עילה הלכתית-משפטית לחיוב בגט, על פי דבריו הידועים של הגר"ח פלאג'י, אין הפירוד כשלעצמו מבסס עילה להפסד כתובה.

הדברים פשוטים לכל מבין, ומפורשים בדברי שאר בשרו של הגר"ח, הגר"י חזן, בעל התעלומות לב (אכן העזר חלק ב הלכות גיטין סימנים א-ב) שהביא את דברי הגר"ח וכתב שלא זו בלבד שהאישה לא הפסידה את כתובתה, אלא שעל בית הדין להוסיף ולפסוק לה פיצויי גירושין. תשובה זו של בעל התעלומות לב היא אחד המקורות העיקריים שהובאו בפסקי הדין של בתי הדין הרבניים לפסיקת פיצויי גירושין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיוב גט בשל מצוות פ"ר המוטלת על הבעל – אם הוא עילה להפסד כתובה

הנימוק שהבעל לא קיים מצוות פרייה ורבייה – גם הוא אינו מבסס עילה להפסד כתובה.

לעניין עיקר הכתובה הדבר מפורש בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קנד סעיף י). ואף לדעת הבית שמואל (שם ס"ק כב) בדעת הרמב"ם ומרן השולחן ערוך (שם סעיף ו) שאישה ששהתה עשר שנים ולא ילדה ולא טענה ב'ברי' שהאשם בבעל הפסידה כתובתה, וכתב הבית שמואל (שם ס"ק יא) שטעם הרמב"ם הוא שבמקום ספק הולכים אחר המוחזק [אלא שכשטוענת 'בריי' כאמור – נאמנת ואין זה כספק]. אך בנדון דידן הצדדים חיו יחד תקופה קצרה מאוד, ואין לנו כל ידיעה – או אף יסוד לספק – באשר ליכולתה של האישה להרות וללדת.

ובנדון דידן [שלא האישה תבעה את הגירושין, ומרידתה – גם אם היא סיבה להם – אינה מביאה להפסד הכתובה, כנ"ל] האישה זכאית גם לתוספת כתובה, והדברים קל וחומר מאישה ששהתה עשר שנים ולא ילדה [והגירושין אינם מחמת תביעתה], שכתב הבית שמואל (שם ס"ק לה) שלדברי הכול האישה מקבלת את תוספת כתובתה, ואין דין זה דומה לאשת מוכה שחין וחברותיה – שהגירושין יוצאים ממנה, מה שאין כן באישה ששהתה עשר שנים – שהגירושין יוצאים מבית הדין שכופה על הבעל לקיים מצוות פרייה ורבייה.

האם 'מורדת' עקב חוליה מפסידה את כתובתה?

הנימוק שהאישה מסרבת לחיי אישות טעון בירור עובדתי והלכתי נוסף: הן אין חולק על כך ששלושה חודשים לפני שהצדדים הגישו את הבקשה המשותפת לגירושין, לא התקיימו חיי אישות. המחלוקת היא מדוע.

הבעל טען שהאישה מסרבת ומורדת בו. האישה טענה שהיא מסכימה לקיים חיי אישות בתנאי מוזר שהבעל יקיים את מה שהוא חייב לה ו"יגיד כמה היא שווה". בדרך כלל, אישה שמתנה קיום חיי אישות בתנאי שאינו צודק לפי דין נחשבת מורדת, שכל מורדת "טענה אית לה", כפי שכתב הרמ"א (אבן העזר סוף סימן פ) בשם הרשב"א (בתנאי צודק – עיין בית מאיר אבן העזר סימן עז סעיף א ובית שמואל סימן קנד ס"ק ה ובפתחי תשובה שם). באישה זו די ברור שהסירוב לא בא ממקום בריא, וזאת בלשון המעטה. בעניין זה יש חומר בתיק המלמד שלאישה בעיה לא פשוטה, ומפאת כבודה לא נרחיב יותר ונסתפק בהפניה לציטוטים שבפסק הדין לגירושין. גם אם הסירוב היה בא ממקום בריא, הן לא הייתה התראה והכרזה כדין אישה שאומרת לבעלה 'בעינא ומצערנא'. ובנדון דידן, אף שהאישה הסכימה מתחילה לגירושין, התנאים שהעמידה לכל אורך הדרך בוודאי לא גריעי מאישה שטוענת 'מאיס עלי' ותובעת כתובה, שדינה כדין מורדת ד'בעינא ומצערנא', שאינה מפסידה כתובה ללא התראה והכרזה (פסק דין מקיף בסוגיה דמורדת ובגדר התראה והכרזה בזמננו ניתן בבית הדין הגדול בהרכב הדיינים הגאונים: הגר"א גולדשמידט, הגר"ש ישראלי ומרן זצוק"ל. פורסם בפסקי דין רבניים חלק ו עמוד 325 ואילך).

אישה חולה שמסרבת לקיים חיי אישות – דינה מפורש בגמרא בכתובות (סג ע"א) ובשולחן ערוך (אבן העזר סימן עז סוף סעיף ב) שאף אישה חולה נחשבת מורדת, אלא שנחלקו הראשונים באישה שהחלה למרוד לאחר חוליה, אם נחשבת מורדת – עיין ברמ"א (שם), בחלקת מחוקק (שם ס"ק יח) ובבית שמואל (שם ס"ק כב). ובחלקת מחוקק שם כתב שאישה שאינה יכולה לטבול מחמת חוליה – לדברי הכול אינה נחשבת מורדת. בנדון דידן מחלתה של האישה החמירה מאוד בתקופת הגירושין עד שנזקקה לאשפוז ולאפוטרופוס לדין שייצגה. קשה לדעת אם בסמוך להגשת התביעה הייתה האישה כשירה נפשית לקיים חיי אישות. זה דבר שמסור לשיקול דעתו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

של בית הדין האזורי שמכיר את הצדדים היטב ושפסק מה שפסק, ואין מקום שבית הדין הגדול יתערב בפסק הדין.

האם הבעל "סבר וקיבל" את חוליה של האישה?

זאת ועוד, יש רגליים לדבר שהבעל ידע שיש לאישה בעיה, וסבר וקיבל. ועיין שולחן ערוך שם (סימן קיז סעיף יא) ובבית שמואל (ס"ק כא) ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק ו סימן מב) שגם בעניינים שבנפש אמרינן שהבעל סבר וקיבל.

בדיון שהתקיים ביום כ"ט בטבת תשע"ו (10.1.16) הבעל הודה שעוד לפני הנישואין ידע שיש לאישה בעיות, וחשב שעל אף הבעיות הצדדים יצליחו לקיים חיי משפחה. בדיון שהתקיים ביום כ"ו באדר א' תשע"ו (6.3.16) אמר הבעל שלא ידע לפני הנישואין שהאישה חולה בסכיזופרניה. ואילו בדיון שהתקיים ביום ז' במרחשוון תשע"ז (8.11.16) אמר הבעל שלפני הנישואין היה אירוע שהאישה השתוללה באוהל של הרבי מחב"ד בחו"ל והפכה ספרים, ובאו ועצרו אותה עד שהוריה התערבו והשיבו אותה ארצה. ככל שאכן אירע כדבר הזה, הרי ודאי שמדובר בהתנהגות מטורפת בעבור כל אדם, וקל וחומר בעבור אישה שהיא חסידת חב"ד.

אמנם בדיון בערעורו לבית הדין הגדול על חיובו בכתובה, ביום כ"ח באדר התשע"ז (26.3.2017), טען המערער שלא ידע על כך לפני הנישואין שהאישה השתוללה באוהל של הרבי – "אחרת, לא הייתי מתקרב לזה". אך בבית הדין האזורי הבעל לא אמר שלא ידע על כך לפני הנישואין.

ובפרט שבדיון שהתקיים בבית הדין האזורי ביום כ"ט בטבת תשע"ו (10.1.16) הבעל הודה שעוד לפני הנישואין ידע שיש לאישה בעיות, וחשב שעל אף הבעיות הצדדים יצליחו לקיים חיי משפחה.

ובגדר 'סבר וקיבל' לעניין תוספת כתובה כתב הבית שמואל (ריש סימן קיז) שהגדר הוא כמו בדיני ממונות, דאם שניהם – התובע והנתבע – צריכים לדעת או לא צריכים לדעת, המוציא מחבירו עליו הראיה, ואם הנתבע צריך לדעת והתובע לא צריך לדעת, על הנתבע להתנות עם התובע, ואם לא עשה כן הפסיד.

בנדון דידן, האישה הייתה מודעת למצבה הנפשי, ולבעל הייתה סיבה לחשוש ולבדוק, ובכגון דא כתב הבית שמואל שם שאין לאישה תוספת כתובה. ברם, קשה מאוד לקבוע מה ידע הבעל ומה לא ידע, ועד כמה ידיעה של הבעל שהאישה מטופלת בתרופות הייתה שיקול מכריע בהחלטה אם להוציא את השידוך אל הפועל אם לאו, בהתחשב בגילו המתקדם. הדעת נותנת שהבעל ידע גם ידע שהאישה לא בריאה אלא סבר שעם טיפול מתאים תצליח לתפקד, ובאמת במשך תקופה משמעותית הצדדים קיימו חיי משפחה נסבלים עד סבירים, עד שהמחלה התפרצה. במצב כזה יש בפירוש מקום לומר שגם האישה לא יכלה לצפות את ההתדרדרות במצבה, שכן גם הבעל הודה שבמשך שנה וחצי הצליח לקיים חיים סבירים עם האישה.

תוקפה ומשמעותה של הסכמת הבעל למה שייפסק בעניין הכתובה והפיצוי

על כל זאת יש להוסיף את הנימוק שכתב בית הדין האזורי שהבעל אמר שיקבל את הכרעת בית הדין בעניין הכתובה. הבעל טען מנגד שהסכמתו נתנה בכפוף לסידור גט לאלתר. ברם, גם הבעל מודה שמיד לאחר שניתן פסק הדין נכנסה האישה למצב שהיא אינה יכולה לקבל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את הגט, ומשום כך מונה לה אפוטרופוס לדין שבסיוע בית הדין הביא את הצדדים להסכמה שיסודר גט, ואפשר לפרש שכוונת הבעל הייתה שהגט יסודר במועד הראשון האפשרי לפי ההלכה. אולם טעם זה אינו עומד בפני עצמו, וזאת משני טעמים: משום שלא התברר אם הבעל התחייב לקבל את פסק הדין בקניין המועיל לפי ההלכה, ומשום שכאשר יש לשון התחייבות שאינה ברורה הולכים אחר המוחזק.

הסכמת האישה לגט בכפוף לפיצוי כיסוד לחייב לפחות בכתובה אף אם יש צדדים לפטור ממנה
ואולם יש לומר שהסכמת הבעל לא ניתנה ביחס לכתובה דווקא, אלא ביחס לפיצויי גירושין, כפי שנשמע מהחלטת בית הדין האזורי מיום א' בשבט תשע"ו (11.1.16) שבה נכתב שהבעל נקב בסכום כסף של עשרת אלפים ש"ח, שהוא מוכן לפצות בו את האישה כדי שתשתף פעולה להסדיר את הגט, ועל אף היות הסכמתו בכפוף לסידור הגט לאלתר, יש לומר שעצם הסכמת האישה לקבל גט מבססת חיוב בפיצויי גירושין. וראה בפסק דין מבית הדין הגדול (מתוך המאגר המקוון פסק דין מג) של חבר בית הדין הרה"ג הרב אברהם שרמן שליט"א בשם מרן הגאון הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל שדעתו ביחס לפיצויי גירושין, שכאשר מדובר בפיצויים שמטרתם להביא את האישה להסכים להתגרש יש מקום לנהוג לחייב הבעל ליתן לאישה בנוסף לכתובתה תוספת כפיצויים. בסופו של יום, האישה נתנה את הסמכתה לסידור גט ביום כ"ח בסיוון התשע"ו (4.7.2016) בכפוף לקיום דיון בעניין הכתובה ופיצוי, והבעל הסכים לכך.

אמנם בית הדין האזורי לא חייב בהחלטתו את הבעל גם בפיצוי, אלא בכתובה בלבד ואין בית הדין הגדול מוצא מקום להתערב בעניין, אך על כל פנים נוסף נדבך לדון לחייב את הבעל לפחות בכתובת האישה, ולא תהיה אלא כמשרתת בעלמא – למה ישלחנה ריקם? עיין למרן הראשון לציון זצוק"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ט אבן העזר סימן כו).

שיעור הכתובה והתוספת למנהג קהילתם של הצדדים

עניין נוסף שעלה בערעור הוא שיעור מאתיים זקוקים. בית הדין קבע את שיעורם כדעת הגר"ח נאה: 3,840 גרם כסף, מלבד מאתיים זוז – כתובה דאורייתא שלפי פסיקת החזון איש משקלה הוא 960 גרם כסף [וכעין זה – 961.5 גרם – גם לשיטת הגר"ח נאה אליבא דמנהג האשכנזים, עיין שיעורי תורה פרק ג סעיף מד, עמוד רצה].

בעניין זה יש אריכות רבה – עיין פסקי דין רבניים (חלק יא עמוד 352 ואילך) פסק דין שניתן בבית הדין הגדול בהרכב הדיינים הגאונים: מרן זצוק"ל; הרב יוסף קפאח והרב מרדכי אליהו בעניין שווי הזקוקים. פסק דין מקיף אחרון ניתן על ידי חבר בית הדין הגדול הגר"ש שפירא (בכהונתו כאב"ד נתניה, תיק מס' 917210/2, פורסם).

בית הדין האזורי כתב שמנהג חב"ד להעריך את המאתיים זקוקים כדעת הגר"ח נאה. הבעל המערער טען בפני בית הדין האזורי שיש פסיקה אחרת של הגר"י אליעזרוב מחשובי דייני חב"ד ששווי מאתיים זקוקים עומד על 1,600 דולר. אך אין מכך ראיה שהרי השווי נקבע לפי משקל הכסף, ואפשר שזה היה משקל הכסף באותה שעה. ומכל מקום, הואיל וגם אלמלא המנהג, יש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דעות בפוסקים הסוברים שהשיעור שבית הדין האזורי קבע הוא השיעור הנכון – עיין ציין אליעזר (חלק כב סימן פא), אין בית הדין הגדול מוצא מקום להתערב בעניין.

הכרעה

- א. הערעור נדחה.
- ב. הבעל ישלם לאישה כפי שפסק בית הדין האזורי בגין הכתובה – סך 11,054 ש"ח אשר ישולם בחמישה תשלומים שווים.
- ג. אין צו להוצאות.
- ד. פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

הרב יצחק יוסף – נשיא

מצטרפים.

הרב יצחק אלמליח

הרב יעקב זמיר

נפסק כאמור.

ניתן ביום ה' באייר תשע"ז (1.5.2017).

הרב יצחק אלמליח

הרב יעקב זמיר

הרב יצחק יוסף – נשיא